

Meer inzicht, minder pensioenapathie

Het Pensioen Inkomen en Vermogen Overzicht Totaal (PIVOT)

Mei 2017

kpmg.nl

Inhoud

- 4** 1. Apathie rondom pensioen
- 6** 2. Wat PSD2 en blockchain-technologie mogelijk maken
- 8** 3. PIVOT – Pensioen Inkomen en Vermogen Overzicht Totaal
- 11** 4. Pleidooi en uitnodiging
- 12** Contact

PIVOT: hét recept tegen pensioenapathie

Ondanks de consequenties op latere leeftijd staan de meeste Nederlanders onverschillig tegenover hun pensioen. Dat is op zich niet zo verwonderlijk. Ze hebben nu geen actueel inzicht in hun pensioensituatie en geen overzicht wat die situatie voor hen betekent, zodat ze er ook niet naar kunnen handelen. Pensioenaanbieders kunnen hier verandering in brengen met een geautomatiseerd concept dat KPMG met IT-dienstverlener Cegeka ontwikkelde: het Pensioen Inkomen en Vermogen Overzicht Totaal (PIVOT).

PIVOT kan op korte termijn werkelijkheid worden dankzij de EU-richtlijn *Payment Services Directive 2* (PSD2, die in 2018 ingaat en naar verwachting in 2019 verder wordt vervolmaakt) en dankzij blockchain-technologie. In deze white paper leggen we uit hoe het PIVOT-concept werkt en gaan we in op:

- 1** De stand van zaken in het Nederlandse pensioenstelsel;
- 2** De perspectieven die PSD2 biedt dankzij de toelating van innovatieve spelers in de betaalindustrie en meer openheid in de financiële dienstverlening (2.1); blockchain-technologie als een geautomatiseerde oplossing om klantgegevens tussen pensioenaanbieders samen te voegen en de pensioenopbouw te berekenen (2.2);
- 3** Het PIVOT-concept, waarbij we uitleg geven over de beoogde functionaliteit (3.1), een geslaagde *proof of concept* (3.2) van de oplossing en de voordelen hiervan (3.3).

We besluiten met een pleidooi voor PIVOT als kans om de pensioenapathie te doorbreken. En met een uitnodiging aan pensioenaanbieders om deze kans samen met ons te benutten.

1. Apathie rondom pensioen

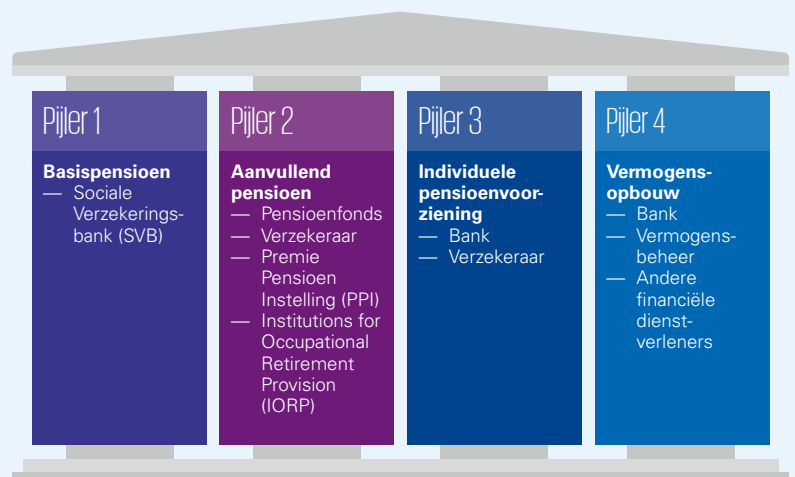
Nederlandse burgers zijn nauwelijks geïnteresseerd in hun pensioen. En dat terwijl beslissingen op dit gebied grote financiële consequenties voor later hebben. Deze situatie is te wijten aan economische factoren en aan de informatievoorziening over het pensioen.

Een van de economische factoren is de negatieve impact van de financiële crisis op het vertrouwen dat consumenten in grote financiële instellingen hebben. Daarnaast hebben de lage rentepercentages – als gevolg van de kwantitatieve geldverruiming – in combinatie met volatiele markten ertoe geleid dat de volledige of gedeeltelijke indexatie van nominale pensioenen is verdampt (of nominale pensioenen zelfs zijn verlaagd). Deze negatieve ontwikkelingen zijn nog versterkt door strengere regulering – zoals het

nieuwe Financiële Toetsingskader voor pensioenfondsen (nFTK), Solvency II (voor verzekeraars), EMIR (European Market Infrastructure Regulation), IORP II (Institutions for Occupational Retirement Provision Directive) en internationale verslaggevingstandaarden. En door demografische ontwikkelingen zoals de vergrijzing en de ontgroening, waardoor de solidariteit tussen generaties onder druk komt te staan.

De 4 pijlers van het Nederlandse pensioenstelsel

In deze white paper gebruiken we de definitie van pensioen in enge zin: een periodieke uitkering aan mensen die gepensioneerd zijn. Dit ouderdomspensioen (hierna dus kortweg 'pensioen' genoemd) kan uit verschillende bronnen komen. In het Nederlandse systeem kunnen burgers pensioen opbouwen in de volgende vier pijlers bij en via een beperkt aantal partijen:

Figuur 1: De 4 pijlers van het Nederlandse pensioenstelsel.

Pijler 1

Het basispensioen – door de staat geregeld in de Algemene Ouderdomswet (AOW) en beheerd door de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

Pijler 2

Het aanvullend pensioen – opgebouwd uit bijdragen van werkgever en werknemer aan een pensioenaanbieder (pensioenfonds, verzekeraar, PPI of andere IORP-gefiatteeerde instelling).

Pijler 3

De individuele pensioenvoorziening – spaartegoeden in de vorm van bank- of verzekeringsproducten met een zeker belastingvoordeel, die na pensionering tijdelijk of levenslang uitkeren.

Pijler 4

Vermogensopbouw – vermogen opgebouwd of verkregen voor pensionering door erfenis, sparen en woningbezit, dat doorgaans beheerd wordt door banken, vermogensbeheerders en andere financiële dienstverleners.

Wat de Nederlandse pensioencommunicatie betreft, is de informatie nu wettelijk voorgeschreven en wordt deze aangeboden via *Pensioen 1-2-3* en de Uniforme Pensioenoverzichten. *Pensioen 1-2-3* geeft een actueel overzicht van iemands aanvullend pensioen (pijler 2) en de informatie is inmiddels digitaal beschikbaar (www.pensioen123.nl) met een gelaagde opzet (informatie op hoofdlijnen, hoofdlijnen met toelichting of gedetailleerd). *Mijnpensioenoverzicht.nl*, een initiatief van de Stichting Pensioenregister¹, geeft een jaarlijks overzicht van vroegere en actuele aanvullende pensioenafspraken (pijler 2). De recente Wet Pensioencommunicatie dwingt pensioenaanbieders te voldoen aan de informatiebehoefte van hun klanten door (1) inzicht en (2) overzicht te geven, zodat (3) mensen daarnaar kunnen handelen. Verbeterde pensioencommunicatie voor een adequate pensioenplanning is ook onderdeel van de Europese Pensioenfondsrichtlijn (IORP II).

Ondanks deze richtlijn en meerdere wetten is het voor Nederlandse burgers nog steeds lastig om een compleet en actueel pensioenoverzicht te krijgen. Een adequate pensioenplanning vereist een integrale benadering van alle vier de pijlers – het basispensioen, het aanvullend pensioen, de individuele pensioenvoorziening en de vermogensopbouw –, zodat de klant actuele informatie krijgt, ook al moet die uit diverse (oude en nieuwe) computersystemen komen.

Regelmatig communiceren met actuele pensioeninformatie wordt gezien als een van de voorwaarden om de pensioenapathie te doorbreken. Dit is een enorme uitdaging voor de financiële sector. In deel 2 en 3 van deze white paper gaan we dieper in op de kansen die PSD2 en blockchain-technologie hiervoor bieden.

¹ Een gezamenlijk initiatief van de Sociale Verzekeringsbank (SVB), de Pensioenfederatie (belangenbehartiger van de meeste pensioenfondsen) en het Verbond van Verzekeraars.

2. Wat PSD2 en blockchain-technologie mogelijk maken

De pensioensector mag wat verwachten van PSD2 (een herziening van de EU-richtlijn PSD1 die onder andere een bredere deelname van niet-banken aan de betaalindustrie beoogt) en blockchain (een gedecentraliseerd gedeeld grootboek). PSD2 stimuleert open informatie-uitwisseling voor betaalinformatie en betere betaaltransactiediensten. Blockchain-technologie voorziet in een manier om pensioencontracten te vereenvoudigen en informatie te delen. De combinatie van de twee kan de pensioensector helpen om de apathie van het publiek te doorbreken met actuele pensioeninformatie waarmee mensen daadwerkelijk iets kunnen.

2.1 PSD2

In het derde kwartaal van 2015 heeft het Europese Parlement PSD2 aangenomen. Deze richtlijn moet op 13 januari 2018 door de lidstaten zijn omgezet in nationale wetgeving. PSD2 moet de bescherming van consumenten versterken, innovatie stimuleren en de veiligheid van betaaldiensten verbeteren. De meest relevante veranderingen ten opzichte van PSD1 zijn de introductie van zogenoemde AISP's (Account Information Service Providers) en PISP's (Payment Initiation Service Providers).

Deze innovatieve partijen mogen met toestemming van de rekeninghouder digitale betaaldiensten leveren op basis van informatie van betaalrekeningen, ook als ze deze niet zelf beheren. AISP's mogen betaalgegevens van diverse rekeningen verzamelen en samenvoegen voor een beter financieel inzicht en analysedoeleinden. PISP's fungeren als een intermediair tussen de rekeninghouder, zijn betaalrekening en begunstigden, zoals winkeliers. Zo faciliteren ze bijvoorbeeld een betaaltransactie en informeren ze de winkelier over de status van die betaling. Hiermee kunnen nieuwe betaalmethoden ontstaan die gemakkelijker en/of goedkoper zijn dan huidige betaalmethoden. Klanten kunnen daardoor met één bankrekening betalen op verschillende manieren in diverse betaalomgevingen van verschillende dienstverleners. Deze nieuwe betaaldienstverleners kunnen naar verwachting in 2019 daadwerkelijk hun diensten aanbieden.

De wetgeving van PSD2 is alleen gericht op betaalrekeningen. Desalniettemin kan deze richtlijn als katalysator fungeren in het proces naar meer openheid in de hele financiële sector, inclusief verzekeringen en pensioenen. Voor pensioenen zal deze openheid uiteindelijk tot gevolg hebben dat de pensioeninformatie van alle vier de pijlers breder leverbaar en toegankelijk zal zijn. Verder maakt PSD2 de waardeoverdracht naar rekeningen in de pijlers 2 en 4 mogelijk en daaropvolgende waardeoverdracht tussen pijlers of verschillende potjes van een bepaalde pijler.

Kortom, als katalysator zal PSD2 ervoor zorgen dat consumenten meer informatie over hun pensioensituatie krijgen, omdat de openheid in de financiële dienstverlening toeneemt. Als richtlijn stelt PSD2 consumenten in staat om op basis van die informatie ook daadwerkelijk actie te ondernemen, omdat betaalmogelijkheden direct geïntegreerd kunnen worden. Daarnaast zal PSD2 ook de ontsluiting van financiële informatie naar andere partijen dan de consument mogelijk maken, waarmee financiële adviseurs of robots individuele pensioenplannen kunnen maken.

2.2 Blockchain

Zoals eerder gezegd, zijn inzicht en overzicht essentieel om de pensioenapathie te doorbreken. Op procesniveau betekent dit dat informatie over de pensioenopbouw in

contracten steeds real-time beschikbaar moet zijn. Informatie over iemands pensioenopbouw moet ook onderling gedeeld kunnen worden door verschillende pensioenaanbieders. Blockchain-technologie kan dit mogelijk maken door (1) pensioenberekeningen gebaseerd op *smart contracts* en (2) de integratie van data, afkomstig van de diverse partijen in de pensioensector.

Zoals in het kader *Van Bitcoin tot smart contract* ter sprake komt, is de transactielag bij een smart contract verrijkt met een code (executielaag), die het mogelijk maakt om de basisvoorwaarden van een contract uit te drukken en uit te voeren. Zo'n smart contract is uitermate geschikt om de pensioenopbouw in de tijd te berekenen. Wanneer de parameters van het pensioencontract – startdatum, pensioengevend salaris, opbouwpercentage enzovoort – zijn ingevuld, kan het smart contract op elk moment automatisch de actuele pensioenopbouw berekenen. Omdat de parameters en rekenmethode na invoer beide onveranderlijk zijn, kunnen we erop vertrouwen dat de berekende pensioenopbouw accuraat is.

Pensioeninformatie ligt niet alleen vast in diverse pijler 2-contracten (als mensen van werkgever veranderen), maar ook in de andere pijlers (zie kader *De 4 pijlers van het Nederlandse pensioenstelsel*). Al die informatie wordt beheerd door verschillende partijen. Daarom is het voor een actueel overzicht van iemands pensioenopbouw nodig dat de gegevens van deze partijen geïntegreerd worden. Blockchain is een gedeeld grootboek-netwerk waaraan verschillende partijen kunnen deelnemen door een dataknooppunt te beheren met een kopie van het grootboek of door informatie aan het netwerk toe te voegen of te lezen. Gebruik van blockchain maakt het mogelijk dat de verschillende partijen de versnipperde pensioeninformatie over de pijlers heen samenvoegen tot een geïntegreerd overzicht van iemands pensioen(sopbouw).

2.3 Van bitcoin tot smart contract

In 2008 ontwikkelde een anonieme programmeur of groep programmeurs, met de schuilnaam Satoshi Nakamoto, Bitcoin. Deze zogenoemde cryptomunt is een elektronisch betaalmiddel dat wordt opgeslagen en verhandeld via een *append-only distributed ledger*: een gedeeld grootboek met een onveranderlijk archief. Zo'n gedeeld grootboek noemen we een blockchain. Een blockchain werkt met beproefde en betrouwbare cryptografische technieken die al decennia worden gebruikt in de meeste financiële en netwerkapplicaties. In blockchain worden deze technieken op een nieuwe manier toegepast. Dataknooppunten (nodes) die een kopie van het grootboek hebben, kunnen met deze technieken overeenstemming bereiken over de status van het grootboek in een onveilig netwerk als het internet. Dit maakt het voor onbekende partijen mogelijk om onderling waarde of informatie te delen zonder eerst een vertrouwensrelatie aan te gaan.

Deze ontwikkeling heeft een technologie voortgebracht die zo veelzijdig is dat de complexe instandhouding van een globale valuta als Bitcoin slechts een van de toepassingen is. Andere toepassingen van blockchain-technologie zijn onder meer gegevensuitwisseling, herkomstchecks (*provenance tracking*), management van eigendomsrechten, authenticatie en *asset servicing*.

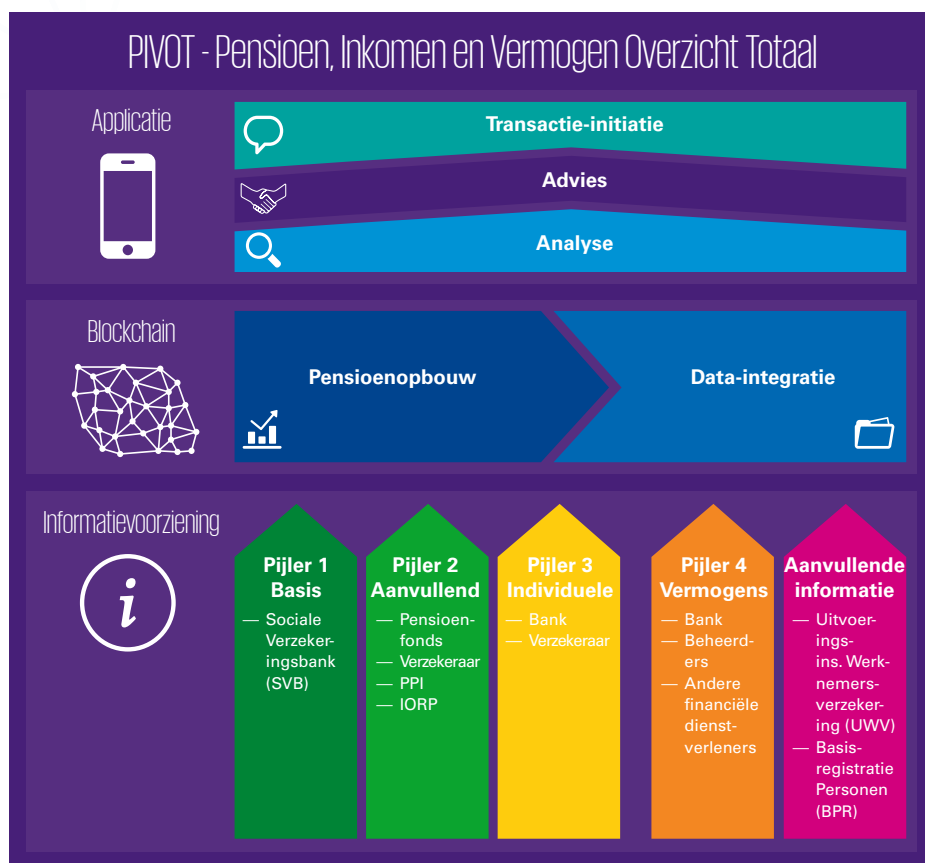
De Bitcoin blockchain is ontwikkeld als een *transactional layer* oftewel een laag waarin informatie of waarde tussen partijen wordt uitgewisseld op een onherroepelijke basis. In 2013 werd het concept voor het Ethereum-platform gepubliceerd. Ethereum maakt het mogelijk om bovenop de onveranderlijke transactielag computercode toe te voegen. Deze code kan gebruikt worden om de basisvoorwaarden van een contract uit te drukken en uit te voeren. Dit is wat we een smart contract noemen. Naast Ethereum zijn er andere platformen die dezelfde functionaliteiten bieden.

3. PIVOT – Pensioen Inkomen en Vermogen Overzicht Totaal

Een inschatting maken van de toepassingsmogelijkheden van PSD2 en blockchain-technologie voor de pensioensector is één ding, het combineren van deze inzichten met bestaande technologie in een concreet product gaat een stap verder. KPMG en Cegeka, leverancier van hoogwaardige IT-oplossingen, vonden elkaar in een gemeenschappelijke behoefte om ideeën in concrete resultaten om te zetten.

KPMG leverde specialistische kennis over het pensioenproces, blockchain toepassingen en projectmanagement-vaardigheden en Cegeka bracht ervaring in op het gebied van blockchain, smart contracts en *user interface*; Cegeka experimenteert sinds 2014 met het ontwikkelen van blockchain-gebaseerde applicaties en is onder andere bekend om haar vooruitstrevende oplossingen op het gebied van Trade Finance.

Een unieke samenwerking² vraagt om een unieke omgeving. Deze vonden we in Groningen en in het bijzonder bij het Dutchchain team tijdens de Dutch Blockchain Hackathon. Daar kwamen op 10 februari 2017 400 mensen uit 10 landen en meer dan 50 organisaties samen. In 55 teams gingen zij de strijd met elkaar aan over het bredere thema *Co-creating the next operating system for our society*. Dit thema was onderverdeeld in 5 sporen: *Identity, Future of Pensions, Energy, International Trade and Entrepreneurship*, en *Reinventing government*. Het was de grootste blockchain hackathon tot nu toe

Figuur 2: Hoe PIVOT werkt.

² De samenwerking krijgt een vervolg: Cegeka, KPMG en Microsoft gaan in Nederland [samenwerken](#) om de dienstverlening op basis van blockchain-technologie verder te professionaliseren.

en KPMG en Cegeka waren erop gebrand om binnen 54 uur hun PIVOT-systeem te ontwikkelen.

3.1 PIVOT – de functionaliteiten

- 1** PIVOT voorziet in pensioeninformatie uit alle vier de pijlers van het Nederlandse pensioensysteem. Relevante gegevens (denk bijvoorbeeld aan burgerlijke staat en dienstbetrekking) uit andere bronnen, waaronder de Basisregistratie Personen (BRP) en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), worden daaraan toegevoegd.
- 2** Het gebruik van blockchain-technologie maakt de automatische en betrouwbare berekening van de pensioenopbouw mogelijk en de integratie van andere relevante gegevens. Sommige informatie is direct gerelateerd aan de berekening van de opbouw binnen een pensioencontract (zoals de hoeveelheid premie), terwijl andere informatie zoals burgerlijke staat meer een algemene impact heeft. De informatie die gerelateerd is aan de pensioenopbouw wordt in een smart contract vastgelegd. Andere informatie wordt buiten de blockchain vastgelegd met onherroepelijke opslagverwijzingen in de blockchain die de integriteit van de gegevens garanderen. Hierdoor wordt er optimaal gebruik gemaakt van IT resources en zijn ook de persoonsgegevens en privacy beschermd.
- 3** Gevoed met adequate gegevens van relevante partijen maakt blockchain-technologie deze gegevens real-time beschikbaar. Real-time gegevens kunnen geanalyseerd worden voor real-time advies in bijvoorbeeld een mobiele applicatie. Wanneer dit advies

gecombineerd wordt met (op PSD2 gebaseerde) transactiediensten kunnen de volgende diensten/toepassingen werkelijkheid worden:

- Als een klant salarisverhoging krijgt, kan PIVOT adviseren om een deel daarvan in de pensioenopbouw te storten en dit – na toestemming van de klant – ook daadwerkelijk elke maand over te schrijven;
- als een klant trouwt, kan PIVOT hem of haar informeren over de gevolgen voor zijn of haar pensioen;
- als een klant met een dienstbetrekking en aanvullend pensioen besluit om ZZP-er te worden, geeft PIVOT advies hoe een mogelijk pensioengat voorkomen kan worden; de klant kan daarop actie ondernemen, bijvoorbeeld door zelf bij te sparen (pijl 3).

3.2 PIVOT – proof of concept

Onze ambitie met PIVOT is vanzelfsprekend groter dan wat de 54 uur tijdens de *Dutch Blockchain Hackathon* hebben opgeleverd. Voor de *proof of concept* hebben we speciaal gefocust op de pensioenopbouwfunctionaliteit voor pijl 2 – de aanvullende pensioencontracten. We hebben dit gedaan met smart contracts op het Ethereum-platform. Dat werkt als volgt.

- 1** Een werkgever maakt het contract aan (zie figuur 2) en vult de parameters van het pensioencontract voor een nieuwe werknemer in³, zoals startdatum en jaarsalaris. In de template van het contract zijn de standaard parameters zoals opbouwpercentages en verrekening al opgenomen.

³ Omdat de voorkeur uitgaat naar STP (Straight Through Processing oftewel automatische verwerking zonder menselijke tussenkomst) kan het smart contract gegenereerd worden door het salarisadministratiesysteem.

- 2** Er wordt een smart contract aangemaakt⁴. Als alle parameters zijn ingevuld, kan het smart contract de pensioenopbouw in dit contract berekenen en de mogelijke opbrengsten op de pensioendatum laten zien volgens diverse scenario's (negatief, neutraal, positief).
- 3** Als de werknemer het bedrijf verlaat, beëindigt de werkgever het contract, maar de opbouw is opgeslagen in de blockchain (deze informatie is niet statisch, maar kan veranderen afhankelijk van de onderliggende beleggingen).
- 4** Als de werknemer naar een nieuw bedrijf gaat, herhaalt het proces zich. Alle contracten met hun actuele gegevens over pensioenopbouw zijn voortdurend beschikbaar voor advies. De werknemer kan worden ingelicht over de voors en tegens van een individuele waardeoverdracht en heeft de mogelijkheid om de waarde van een inactief contract over te hevelen naar een actief contract.

3.3 PIVOT – de voordelen

Voor betrokkenen heeft PIVOT de volgende voordelen:

Werknemers (en freelancers)

- krijgen real-time inzicht in hun pensioensituatie over alle vier de pijlers heen
- krijgen advies bij belangrijke momenten die een impact hebben op het pensioen, zoals waardeoverdracht als ze naar een nieuwe werkgever gaan
- kunnen tijdig actie ondernemen in geval van een dreigend pensioengat

Werkgevers

- worden aantrekkelijker voor werknemers doordat de concrete waarde van de arbeidsvoorwaarde 'pensioen' beter zichtbaar wordt gemaakt
- kunnen PIVOT integreren met bestaande salarisadministratiesystemen

Pensioenfondsen

- kunnen klanten makkelijker bij hun pensioen betrekken
- profiteren van een beter overzicht, minder administratieve stappen en lagere kosten dankzij een gedeelde infrastructuur

Overheid en samenleving

- profiteren van financieel gezondere burgers dankzij financiële bewustwording
- profiteren van economische groei dankzij toegenomen besparingen

Een ander inzicht dat de Dutch Blockchain Hackaton opleverde, is dat PIVOT uiterst geschikt is voor individuele pensioenvoorzieningen (pijler 3). Anders dan werknemers moeten freelancers helemaal zelf de verantwoordelijkheid nemen voor hun pensioen. Omdat hun inkomen sterk kan wisselen, zijn zij kwetsbaar voor een pensioentekort. Pijler 3-pensioenen zijn ook niet opgenomen in het Nederlandse pensioenregister, wat de zaak verergert. De grootste maatschappelijke opgave is dan ook om in hun behoeften te voorzien. Je kunt je daarbij voorstellen hoe een zelfstandig ondernemer geautomatiseerde pensioenbijdragen vaststelt, gebaseerd op zijn bedrijfsresultaat. Naarmate de soberheid van pijler 2-pensioenen toeneemt, zullen pijler 3 en 4 voor steeds meer burgers een groter deel van hun pensioen uitmaken.

⁴ Voor de *Proof of concept* werd voor elk pensioencontract een apart smart contract aangemaakt. De pensioenopbouw werd berekend met smart contract-data maar becijferde deze in de presentatielaag (front end). In een later ontwikkelingsstadium kan één smart contract gebruikt worden om de opbouwberoevingen van meer pensioencontracten van een klant vast te leggen.

4. Pleidooi en uitnodiging

De geschiedenis van een innovatie is meestal niet het verhaal van de briljante visionair die iets nieuws bedenkt in antwoord op een vraag waarvan mensen zich niet of nauwelijks bewust zijn. Vaker is het het verhaal van een hele sector die een kans benut om problemen van klanten op te lossen op een – alles bij elkaar genomen – superieure wijze. Een kans die zich voordoet op het snijvlak van twee gelijktijdige ontwikkelingen die elkaar aanvullen.

Het snijvlak van PSD2 en blockchain-technologie biedt zo'n kans voor de pensioensector. Per definitie worden kansen pas echt kansen als ze gegrepen worden. Daarvoor vormen ze een tweesprong in de weg, die leiders dwingt een keuze te maken.

Eenzijds is er sprake van een toenemende pensioenapathie en worden er steeds hogere eisen gesteld aan een verouderde infrastructuur om te voldoen aan wettelijke verplichtingen inzake transparantie. Anderzijds is er een kans om een platform te ontwikkelen dat pensioenen en gerelateerde financiële diensten stevig in het dagelijks leven van klanten verankert.

Leiders in de pensioensector of leiders in wording: grijp deze kans! De gecombineerde expertise en ervaring van KPMG en Cegeka kunnen je hierbij helpen. Het is een kans om processen te vereenvoudigen, nieuwe producten te ontwikkelen en de betrokkenheid van klanten te vergroten. Een kans om de pensioenapathie te doorbreken. We nodigen je van harte uit om contact met ons op te nemen en samen met ons de uitdaging aan te gaan.

Contact

Gys Hough

Senior consultant Digital Ledger Services

T +31 (20) 656 8515

E hough.gys@kpmg.nl

Dennis de Vries

NL Lead KPMG Digital Ledger Services

T +31 (20) 656 7451

E devries.dennis@kpmg.nl

Pieter Kiveron

Lead Pensions Advisory

T +31 (20) 656 7632

E kiveron.pieter@kpmg.nl

Paul Koetsier

Senior manager PSD2 team

T +31 (20) 656 7627

E koetsier.paul@kpmg.nl

Deze white paper is tot stand gekomen met medewerking van Sander van Loosbroek, Director Distributed Ledger Technologies bij Cegeka.

Sander van Loosbroek

Director Distributed Ledger Technologies Cegeka

T +31 6 205 95 841

E Sander.vanLoosbroek@cegeka.com

De in dit document vervatte informatie is van algemene aard en is niet toegespitst op de specifieke omstandigheden van een bepaalde persoon of entiteit. Wij streven ernaar juiste en tijdige informatie te verstrekken. Wij kunnen echter geen garantie geven dat dergelijke informatie op de datum waarop zij wordt ontvangen nog juist is of in de toekomst blijft. Daarom adviseren wij u op grond van deze informatie geen beslissingen te nemen behoudens op grond van advies van deskundigen na een grondig onderzoek van de desbetreffende situatie.

© 2017 KPMG Advisory N.V., ingeschreven bij het handelsregister in Nederland onder nummer 33263682, en lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Cooperative ('KPMG International'), een Zwitserse entiteit. Alle rechten voorbehouden. De naam KPMG en het logo zijn geregistreerde merken van KPMG International.